

4. Uluslararası ANKOS Yıllık Toplantısı

4. ULUSLARARASI ANKOS YILLIK TOPLANTISI (13-14 HAZİRAN 2004)

Bu yılki Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS) toplantısı 13-14 Haziran 2004 tarihleri arasında İstanbul'da Koç Üniversitesi'nde yapılacaktır. Toplantıya ülkemizden 200'den fazla kütüphaneci katılacak, bilimsel yayıncılık alanında dünyanın en tanınmış 29 elektronik dergi ve veritabanı sağlayıcıları ürünlerini sergileyecek ve sunumlar yapacaklardır.

Günümüzde bilgi teknolojisinde gelişmelerle birlikte, bilginin basılı ortamdan elektronik ortama aktarılması giderek yaygınlaşmış, bilgisayar üzerinden doğrudan bilgiye ulaşmak kolaylaşmıştır. Büyük yayınevlerinin tekel durumuna gelmelerinden dolayı son yirmi yılda bilimsel dergilerin abonelik ücretlerinde önemli derecede artışlar olmuş, bu durum dünyadaki tüm üniversite kütüphanelerini bir mali krize itmiştir. Elektronik dergiciliğin başlaması ile birlikte dünyadaki büyük kütüphaneler biraraya gelerek kullanıcının bilgiye erişimini daha kolay ve ekonomik hale getirmek için bilgi paylaşımına dayalı konsorsiyumlar oluşturmuşlardır. Ülkemizde de ANKOS aynı amaçla 1999 yılında kurulmuştur. 2000 yılında 12 üye kurumun 3 veritabanına ortak abonelikte çalışmalarına başlayan ANKOS'un üye kurum sayısı 2004 yılında 73'e ulaşmıştır. Üye kurumlardaki araştırmacılar bu yolla dünyanın en önemli yayınevlerinin 28 veritabanına ve sayıları 10.000'leri aşan elektronik dergiye erişebilmektedirler.

Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de kütüphanelerdeki elektronik koleksiyonların basılı dergi ve kitaplara göre oranı giderek artmaktadır. Kütüphaneler artık koleksiyonlarının ve bütçelerinin büyüklüklerine göre değil, sundukları hizmetlerde kullanıcılarını ne kadar tatmin edebildikleri açısından değerlendirilmektedirler. Bu nedenle elektronik kaynakların kullanımı kütüphanelerin performans ölçütlerinin önemli bir ögesi haline gelmiştir. 2002 yılında tüm ANKOS kurumlarının tam metin makale kullanım sayısı 2.3 milyon iken bu sayı 2003 'de 6 milyonu aşmış olup, bu artış eğilimi devam etmektedir. 2003 yılı kullanım sayılarına bakıldığında ANKOS, daha önceden kurulmuş olan İspanya ve Yunanistan'daki konsorsiyumları geçerek Avrupa'daki en büyük konsorsiyumlardan biri olmuştur. Ülkemizdeki akademik çevreler ve kütüphaneler tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmış ve kabul görmüştür. Araştırmacı ve bilimsel yayınların sayısının ülkemizde her yıl giderek artmasına paralel olarak, bilimsel yayınların elektronik ortamda kullanımının da bugünkü oranların çok üstüne çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu açıdan ANKOS birçok kurum için adeta sanal bir kütüphane haline gelmiştir.

Bütün bu gelişmelere rağmen; ülkemizdeki üniversite ve araştırma kütüphanelerinin bütçelerinin yetersizliği, ihale yasası ve uygulamalarındaki olumsuzluklar, kütüphane bütçelerinin yıl içinde çok geç açılması ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar araştırmacı ve öğrencilerin bilgiye erişimini büyük oranda etkilemektedir. Üniversite kütüphane bütçeleri 3 trilyonla 80 milyar arasında değişmekte olup, bu miktarlar birçok kurum için son derece yetersizdir. İspanya ve Güney Kore gibi ülkelerin yıllık kütüphane harcamaları 500 milyon – 1 milyar \$ arasında değişirken, ülkemizdeki kütüphane harcamaları bu sayıların çok altında kalmaktadır.

ANKOS diğer ülkelerdeki kütüphanelerle uluslararası dayanışmaya kuruluşundan beri büyük önem vermiştir. Bu çerçevede Portekiz, İspanya, İtalya ve Yunanistan'ın dahil olduğu Güney Avrupa Kütüphaneler Birliği'nin 2001 yılından itibaren üyesi olmuş ve bu Birliğin geçen yılki toplantısı ülkemizde gerçekleştirilmiştir. Ticari yayıncıların tekellerini kırmak, bilimsel dergilerdeki fiyat artışlarını önlemek ve rekabet ortamı yaratmak amacıyla 1999 yılında Amerika'da kurulmuş olan SPARC (The Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition)'ın 2002 yılında Avrupa Şubesi açılmış ve ANKOS aynı yıl Avrupa SPARC'ın üyesi olarak bu girişimi desteklemiştir. SPARC'ın başlattığı açık erişim ve açık arşivler girişimi, geçtiğimiz yıl ve bu yıl dünyada yayıncılık ve kütüphanecilik çevrelerinde üzerinde en çok konuşulan konulardan biri haline gelmiştir. Ticari yayıncılığa alternatif olarak başlatılan açık erişim modeli, hakemli dergilerdeki bilimsel makalelerin ücretlerinin yazarların bağlı bulunduğu kurumlar tarafından ödenmesi ilkesine dayanmaktadır. Bu şekilde yayınlanan dergilerdeki makalelere internet üzerinden herkes ücret ödemediği erişebilmektedir. Bu tür dergilerin sayıları giderek artmakta olup, ticari yayıncılar bu girişimi gerçek bir rakip olarak görmektedirler. Nitekim yazarların ve kütüphanelerin baskısı sonucu dünyanın en büyük bilimsel dergi yayıncısı Elsevier, yazarlara dergilerde yayınlanan makalelerini kendi veya kurumlarının web sayfalarına koymaları için izin vermeye başlamıştır. Bu şekilde yılda yaklaşık 200.000'den fazla makaleye internet üzerinden açık erişim sağlanmış olacaktır. Bütün bu gelişmeler ANKOS'un SPARC'ı kuruluşundan beri desteklemesinin ne kadar haklı bir girişim olduğunun göstergesidir.

Prof.Dr. Bülent KARASÖZEN, ANKOS Başkanı